

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput V. Traditione Patrum divinarum Personarum numerus comprobatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83642](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83642)

vero: *Cum è Scriptura*, inquit, *non convincerentur Ariani*, eo *quod easdem Scripturas aliter exponerent, quàm Catholici*, damnati fuerunt *ex sermonibus non scriptis, pie tamen intellectis*. Idem habet Salmeron Comment. in Joan. xvi. 12. Florimundus in sua Historia de ortu, & progressu hæresum, Hosius, Feuardentius, Gordonus, Gretserus, & alii innumeri. Si ergo tam præclari, & summe docti viri fatentur è Sacris literis non evinci Trinitatem per legitimas, & irrefragabiles consequentias; constat, quod in Sacris literis dogma istud nullum verum habet fundamentum.

II.
Solutio.

Resp. nego aliquem ex Pontificiis Scriptoribus asserere Trinitatis mysterium non posse ex Sacris literis evidenter probari. Docent quidem præter Scripturas, etiam per Traditionem Trinitatis dogma ad nos fuisse perductum; sed istud ex Scripturis non erui, nullus Romanensium asseruit. Traditio quidem necessaria est, & ad dignoscendum quanam sit vera Scriptura, cum sit Verbum scriptum ex Patrum documentis recipiendum; & ad sensum ejus intelligendum, ubi perobscura est, & eget Judicis vivi declaratione. Hæc docet Petavius cap. 1. de Trinitate; ubi nescio an sint verba citata à Wolzogenio, quæ forsitan me legentem fugerunt. Si ea scripsit alicubi, de verbo *Omouision* Petavius est exponendus, quod certum est Nicænam Synodum consecrassè, & de vocabulis *Ousia*, & *Hypostasis*, de quibus agit. lib. 1. cap. 3. §. 3. At etiam primitus dogma Trinitatis profitebatur Ecclesia, & falsum est Nicænos Patres non pugnassee pro hac fide Scripturis. Audiatur Theodoretus lib. 1. Hist. cap. viii. *Talis fuit Arianorum corrupta sententia. Ibi animadversa fraude, allegarunt Episcopi ex Scriptura resplendentiam, fontem, flumen, characterem ad substantiam, & hoc, In lumine tuo videbimus lumen, Et hoc, Ego & Pater*

unum sumus, &c. Docet postea quod struentibus Arianis impietatem vocibus illis *DE NIHILO*, & *FUIT*, alienis à Scriptura, Patres usi sunt verbo *Consubstantialis* ex priscorum Traditione. Nec aliter docent Sacroboscus, & Salmeron. Quamquam, etsi Patres ex sola Traditione damnaissent Arium, esset judicium eorum irrefragabile, cum & Verbum traditum sit ad faciendam fidem aptissimum. Bellarminus autem falso citatur à Wolzogenio; ait enim: *Et si quædam Scriptura poterant adferri contra Arianos, tamen quia Arius etiam proferebat Scripturas; ex doctrina non scripta, sed tradita per manus Patrum sibi in Ecclesia succedentium eundem condemnarunt.* Non ait, non posse Arianos convinci Scripturis, minime: sed ait, cum multa sint Scripturæ, quæ videntur facere Christum minorem Patre, satius judicarunt Nicæni Antislites Arianos his Scripturis abutentes ex Verbo traditio condemnare. Verum tamen est, Bellarminum testem advocare Theodoretum loco citato, ubi docet Patres adversus Arianos certasse quoque Scripturis, & vocabulum *Omouision* propter Patrum priscorum auctoritatem consecrassè. Petrus Skarga scripsit Apostolos statim non aperuisse Neophytis Trinitatis arcanum, sed initio Deum unicum prædicasse, ut fecit Paulus Athenis in Areopago. Ex quibus non sequitur, aut non annunciassee Trinitatem, aut hanc ex Scripturis non demonstrari. Hosius, Feuardentius, Gordonus Huntlaus in locis citatis à Wolzogenio inquirunt duntaxat, non omnia scitu necessaria ex sola Scriptura probari, neque Apostolicas rejiciendas esse traditiones: quod nos etiam opportuniore loco docebimus. Non tamen negandum est Scriptoribus istis, præsertim Petavio, aliqua verba nimis dura excidisse; sed & Petavium ex Verbo Dei scripto Trinitatem demonstrare constat legenti librum 11. cap. vii. & sequentibus.

CAPUT V.

Traditione Patrum divinarum Personarum numerus comprobatur.

SUMMARIUM.

1. & 2. Afferuntur SS. Patrum testimonia pro D. Personarum Trinitate.
3. Occurritur alicui objectioni.
4. Traditur monitum salutare circa abstin-

- tiam à citandis scriptis vere, non saltem dubiè apocryphis.
5. 6. 7. & 8. Recensentur plura ejusmodi Scriptura.

PAU-

Numerus D.
Personarum
ex Traditio-
ne Patrum.

Probatio 1.

PAUCIS me expediam; nam veteres Patres Trinitatem agnovisse videntur fateri recentiores hæretici; qui ut tantum à se veritatis præsidium amoveant, ajunt impudenter, nimium Platoniorum placitis Scriptores sæculorum priorum fuisse addictos; atque majori ex parte hæresi proximos Ariarum. Quod quanta injuria ac falsitate dictum sit, alter liber monstrabit.

Patentur ergo plures in Deo esse personas Clemens in Epistola ad Corinthios, quam genuinam esse constat ex Irenæo, Clemente Alexandrino, Origene, Eusebio, & Hieronymo, qui illam citant. Ex qua D. Basilius cap. 29. de Sp. Sancto producit apertissimum illud testimonium: *Vivit Deus, & Dominus Jesus Christus, & Spiritus Sanctus.* Meminit Trinitatis & Justinus Martyr in Dialogo cum Tryphone habito circa annum 140. in quo præter Deum Patrem scribit esse *Filium, virtutem Dei, ac Deum, non ut solis lux vocabulo nominatur, sed numero alterum.* Athenagoræ, qui floruit circa annum 166. in Apologia hoc eodem anno, ut Pagi observat, exhibita M. Aurelio, & Lucio Vero, cap. ix. sententia est: *Christianos concipere etiam Filium Dei, nec esse cur quisquam ridiculum putaret Deo esse Filium; cum Pater, & Filius unum sint, sitque Filius in Patre, & Pater in Filio unitate, & potentia Spiritus.* Irenæus lib. v. adversus hæreses cap. 6. ait, *Patrem vere Dominum, & Filium vere Dominum esse.* Floruit autem Irenæus circa annum 180. de quo plura apud Massuetum dissert. 3. art. 5. Lege & libri iv. caput 7. Dionysius Romanus circa annum 272. martyrio coronatus in celebri contra Sabellianos Epistola disertissime Trinitatem prædicat. Idem præstat Tertullianus, qui ad Fidem Christianam conversus est juxta Pamelium anno 196. Is in libro contra Praxeam tam aperte Trinitatem defendit, ut Joanni Clerico in Hist. Eccl. Sæc. 2. Ann. 186. num. 4. videatur tres Divinas admisisse substantias. Nam cap. 11. ait: *Tres autem non statu, sed gradu, non substantia sed forma, unius autem substantia, & unius status, & unius potestatis; qua unus Deus, ex quo & gradus isti, & forma, & species, in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti deputantur.* Sed de Tertulliani fide alibi. Nam modo sat est vidisse in eo Sacrosanctæ Trinitatis Confessionem. De Patribus vero tam Græcis, quam Latinis, qui post III. floruerunt sæculum nulla exoritur dubitatio. Vide, si plura

R. P. Berti Theol. Tom. II.

peroptas, Basilius Magnum in Exercit. Monast. Cyrillum Hierosolymitanum Catech. xvi. Gregorium Nazianz. Orat. 13. 29. 32. Epiphanium hæresi 56. & 62. Joannem Chrysost. Hom. 11. in Marcum, Theodoretum quæst. 20. in Genes. Quid singulos censeo? Omnes, quos legere potui, qui ante me scripserunt de Trinitate, quæ est Deus, divinarum librorum veterum & novorum Catholicorum Tractatores hoc intenderunt secundum Scripturas docere, quod Pater, Filius, & Spiritus Sanctus unius, ejusdemque substantia inseparabili æqualitate Divinam insinuant unitatem; ideoque non sint tres Dii, sed unus Deus; quamvis Pater Filium genuerit, & ideo Filius non sit, qui Pater est: Filius à Patre sit genitus & ideo non sit Pater qui Filius est: Spiritusque Sanctus nec Pater sit, nec Filius, sed tantum Patris & Filii Spiritus, Patri & Filio etiam ipse coequalis, & ad Trinitatis pertinens unitatem. S. P. Aug. lib. 1. de Trinit. Cap. 1v.

Hujus perpetuæ Traditionis testes hanc locupletissimos Patres omnes Concilii Nicæni celebrati anno 325. Constantinopolitani an. 553. Toletani 1. anno 400. Arelatensis 4. an. 830. Lateranensis an. 1215. Tridentini an. 1545. &c. Romanos quoque Pontifices, ac præsertim Dionysium apud Athanasium in Epist. de Synodo Nicæna, Hormisdam Epist. 76. ad Justinum, Gregorium Magnum in Symb. Agathonem in Epist. ad Constantinum, Heraclium, & Tiberium Augustos, Leonem IX. ad Episcopum Antiochenum, Innoc. III. lib. 4. de Myst. Mystæ cap. 11. &c. Imperatores etiam invictissimos atque Augustissimos, Justinianum in Conf. Fidei, Basilium Macedonem in Exhortatione ad Leonem Filium suum, Leonem Philosophum in Epist. ad Regem Omarum, Carolum Magnum ad Toletanum Episcopum Elipandum, &c. Theologos denique, & Catholicos universos.

Neque est quod adversus hanc perpetuam Ecclesiæ traditionem dicas, Gentiles nunquam Catholicis objecisse pluralitatem Deorum, aut absurda, quæ ex hoc Fidei mysterio consequi videntur. Enimvero neque omnes Gentilium libros extare credendum est, neque primos Catholicos fidei capita, cujusmodi est Trinitas, Incarnatio, Eucharistia, irrisoribus Ethnicis revelasse. Quamquam hi Christianos redargebant, quod Christum tanquam Dei filium haberent; ut liquet ex prima S. Justinii Apologia: imo revera Praxeas & Cel-

2.

Probatio 2.

3.

Instantia
cum ejus so-
lutione.

D

sus data opera conabantur ostendere, à Catholicis pluralitatem teneri Deorum; quos Tertullianus, & Origenes confutarunt. At lege Jueninum in Comment. de Sacramentis pag. 286.

4. **Cautella.** Quoniam vero plurimi, ut faciant nubem testium ampliorem supposititia Veterum scripta pro Sanctæ Triados fide commendant, & hæretici homines imperitiam nostram ridere solent; monitos juniores vellem, ut à citandis apocryphis dubiisque sedulo abstineant, nec morem gerant simplicioribus Scholasticis: quorum aliqui probare nituntur Trinitatem ex lib. vi. cap. ii. & lib. viii. cap. 15. Constitutionum Apostolicarum, quæ sub Clementis Romani nomine circumferuntur. At has suppositas censent complures Critici. Tribuunt enim (inquiunt) Apostolis, quæ profecto inferioribus evenerunt temporibus, ordinationes Diaconissarum, permultasque liturgias prorsus ignotas Apostolorum ætati. Scitent quoque pluribus absurdis, & anacronismis, quum doceant mulierum, non virorum barbam esse tondendam, quartas nuptias manifestam esse libidinem, septem Diaconos positos ante Paulum ab ipso benedicendos; cum Paulus ante Stephani mortem, & Diaconorum institutionem, imo ante annum Christianæ Aetæ xxxi. blasphemus fuerit & persecutor. Quare hi libri, plurimorum sententia, vel sunt Clementi abjudicandi, aut certe enormiter ab hæreticis depravati.

5. **Probatio 3.** Afferunt quoque nonnulli Dionysii Areopagitæ textus apertissimos ex cap. i. de Divinis Nominibus, & de Mystica Theologia cap. 3. Quos libros esse Areopagitæ multi quidem defendunt, & Sacra Parisiensis Facultas an. 1527. Erasmus negantem censura virga notavit. Quidquid sit, certe non desunt, qui hac præsertim ætate judicent illos apocryphos. Habent vero & suæ opinionis argumenta, ut quod inscribantur Timotheo, & tamen Ignatii Martyris laudent Epistolam; cum Ignatius scripserit Timotheo jam vita functo. Tum quod Auctor scribat se interfuisse morti Deiparæ assumptæ, ut traditur, anno post Filii ascensionem quintodecimo, & longe ante conversionem Dionysii, qui Christo nomen dedit anno tantum decimo septimo, quo Paulus Athenas apulit. Addunt citari in his libris Ignatii Epistolam ad Romanos conscriptam post Dionysii Martyrium; nam Ignatius passus est Imperante Trajano anno cxvi. A. D. xx. Decembris, & Dionysius sub Domitiano anno xcvi. ministrorum con-

spiratione trucidato. His ergo dubiis incertisque fides nisi non debet Catholica: quamquam, ut dixi, sunt, qui libros Dionysii genuinos esse defendunt, eumque martyrio coronatum sub Adriano: inter quos Natalis Alexander Dissert. xxii. Sæculi i. & Annatus lib. iv. art. viii. sed negant Launojus, Morinus, Dupinius, alique quamplurimi.

Citat quoque in Thesauri Jodocus Coccius Epistolam Prochori, sive Historiam S. Joannis, quam fabulosam & apocrypham, & indignam quæ nomen præferat unius ex septem primis Diaconis censent Baronius, Bellarminus, Natalis Alex. Dupin, & quotquot de Ecclesiasticis Scriptoris accurate pertractarunt. Et quidem liber fabulis nugisque refertus est, præsertim ubi narrat Sanctum Joannem coram Apostolis procidisse, ne proficisceretur in Asiam; & in insula Pathmos non Apocalypsin, sed Evangelium scripsisse. Observarunt præterea docti viri stylium sapere posteriorem ætatem; cum in explicanda Trinitate adhibeat vocabula post exortas Sabellianam, atque Arianam hæresim usurpata. Fabulam quoque putant, quod ii. cap. narratur, fideles Joanni statim, ac ex dolio ferventis olei exivit illatus, Templum ante portam Latinam ædificasse, quod neque Apostoli permisisset humilitas, neque superstitiosa Romani Senatus, populique religio.

7. **Probatio 5.** Accedit Hermæ, seu Pastoris liber scriptus circa annum lxi. in quo expresse traditur divinitas Filii; appellatur namque Deus antiquior omni creatura, & Divinum Consilium ad conditionem, & productionem universorum. Extant ibi etiam Spiritus Sancti apertissimæ notæ divinitatis. Nonnulli hunc librum *Scripturæ* nomine cohonestarunt, ut Irenæus lib. iv. cap. 3. Origenes hom. i. in Ps. 37. & pluribus aliis in locis. Athanasius vero lib. de Decretis Nicænæ Synodi ait in Canone Scripturarum Sanctarum desiderari. Rejiciunt tamen Eusebius lib. 3. cap. 25. Rufinus in Symbolo, Prosper cap. 30. contra Collatorem, Gelasius Papa in Decreto de Scripturis Canonicis, Tridentina Synodus, & universalis Ecclesia. Licet tamen non sit in Canone receptus, fatentur omnes esse librum optimæ notæ, & quamlibet demum subierit sortem, stylo simplicissimum Ecclesiæ perutilem, & sæculorum omnium approbatione celeberrimum. Videantur testimonia à Cotelerio hujus Operis editioni præmissa. Is ergo liber poterit tanquam specimen antiquæ

quæ doctrinæ, non tanquam Divinus, & Canonicus commendari. Sed quoniam sunt, qui hujus libri Visiones, quæ præcipuam occupant partem, putant pias fraudes à prudentioribus spernendas; & perierunt insuper Græca exemplaria, si excipias fragmenta quædam à Veteribus collecta; nescio quo loco Hermam habituri sint Unitarii.

8.
Confirmatio
ulterior.

Hi sunt ergo antiqui Patres, quorum auctoritatem plures pro Fide Trinitatis producant. Quibus connumerandus venit Sanctus Zeno Episcopus Veronensis. Huic plures attribuuntur Conciones editæ à Guarino an. 1508. & postea Bibliotheca Patrum insertæ. Non sunt tamen genuinus Zenonis fœtus; primo, quoniam is martyrium passus est sub Gallieni imperio, sive, ut aliquibus placet, sub Juliano Apostata, & nihilominus Concione v. perstringit data opera hæresim Arianam longa post tempora exortam, si tamen sub Gallieno occubuit, ut sententia fert probalior. Deinde in Concione de Continentia

enumerat plusquam quadringentos annos, ex quo Paulus suam ad Romanos dedit Epistolam; & consequenter quinto tantum Ecclesiæ sæculo floruit harum Concionum Collector. Denique observatum est à viris doctis Conciones istas ex variis depromptas esse Auctoribus: nam quatuor integræ sunt Basilii, plures Hilarii, nonnullæ desumptæ absque delectu ex Græcis, Latinisque Scriptoribus. Quapropter non sunt beati Zenonis scripta pro certissimo antiquitatis monumento proferenda. Sunt ergo Theologis, dum à Traditione petunt argumenta, Opera supposita & spuria à legitimis secernenda: & ubi lapsi sunt Scholastici, ne horum lectione decipiantur Tyrones, jure illos commonefacio. Quamquam etiam apocryphi libri, si tamen antiqui sint, nec interpolati probentur, produci possunt ad demonstrandam Traditionem, quæ vigeat in Ecclesia eo tempore, quo fuerunt conscripti, non ita tamen, ut à Patribus, quorum nomen præseferunt, accipere videantur auctoritatem.

CAPUT VI.

Denegandum non esse Trinitatis Mysterium, quod illud humana ratio capere nequeat; nec dogma Catholicorum seipsum evertere.

SUMMARIUM.

1. Argumentum hæreticorum.

2. Solutio ejusdem.

à n. 3. usque ad n. 27. proponitur altercatio

Sociniani, & Catholici, ubi ultimus per contrariorum solutionem plenam obtinet victoriam.

1.
Objectiones
Hæretico-
rum circa
Trinitatis
Mysterium.

Obiectio I.
humana ra-
tio illud ca-
pere non
potest.

JAM nos hæretici ad humanam provocant philosophiam. Opponunt primo credendum non esse quidquid in animo parit dubitationem, nec ullum esse tam sublime mysterium, ut ab ejus scrutatione ac probatione sit abhorrendum. Quod inferunt primo ex Apostolo I. ad Thessalonic. v. 21. ubi monet ut probemus omnia, & quod bonum est retineamus. Ad hæc, inquit, modum indagandi veritatem dogmatis alicujus esse solam Scripturam, ad quam, velut ad Lydium lapidem religionis exigenda sunt controversiæ: neque ad Christianam fidem pertinere, quidquid humana ratione non constat in Sacro textu aut expressis literis contineri, aut hinc deduci per legitimam consequentiam. Addunt hanc vocem *Mysterii* inani tericulamento rude & inconditum vulgus absterre ne persequatur veritatem. De unaquaque, quæ cadit sub examen, duo quæri, An sit, & Quo-

R. P. Berti Theol. Tom. II.

modo sit; & res esse innumeras, de quibus sciri potest, & re ipsa constat vere existere, licet quomodo sint humanam fugiat scientiam. Has duas quæstiones, perinde ac in aliis rebus, in dogmate occurrere Trinitatis. Mysterium, inquit, est quando ignoratur: sed non est ulla ratione prohibendum, ne inquiratur, an sit? Hæc quæstio est solidis & irrefragabilibus argumentis resolvenda, & objectiones justis & idoneis rationibus sunt refellendæ, ut quisque erudiat in fide; neque Religionis capita simpliciter, & absque probatione debent obtrudi. Si ergo ratione non constat esse Trinitatem, non est credenda.

Resp. non esse quidem cæco modo credendum quidquid nobis proponitur; esse tamen, ubi constat de veritate revelationis, sive in sacris expressæ literis, sive per manus traditæ, rationem fidei subjiciendam: neque temere ser-

2.
Solutio.

D 2

tandas